Natural Resources Governance

Online ISSN: 3060-7183

Journal Homepage: https://jnrg.ut.ac.ir/

Investigating the Effect of Judicial Laws on Natural Resources Governance in Baghmalek County

Shahram Yousefi khanghah[1]✉ and **Abuzar Hosseini**[2]

1. Corresponding author, Department of Forests and Rangelands Research, East Azerbaijan Agriculture and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Tabriz, Iran. Email: sh.yousefi@areeo.ac.ir
2. Department of Rangeland and Watershed Management, Faculty of Natural Resources, Behbahan Khatam Alanbia University of Technology, Behbahan, Iran. Email: abhosseini@gmail.com

Article Info

Article type: Research Article

Article history:
Received 05 August 2026
Received in revised form 13 September 2026
Accepted 20 September 2026
Available online 23 September 2026

Keywords:
Baghmalek,
Forest,
Governance,
Judicial Laws,
Rangeland.

ABSTRACT

Objective: This study aims to investigate the impact of judicial laws on the protection of natural resources, particularly forests and rangelands, in Baghmalek County, Khuzestan Province, Iran. It focuses on assessing the effectiveness of existing legal frameworks and identifying the challenges affecting their implementation in addressing illegal encroachments on national lands.

Method: This study adopts an applied research approach with a descriptive-analytical method. A total of 88 judicial case files related to 29 land parcels across Baghmalek County were examined. The cases were analyzed based on several criteria, including the area and frequency of violations, type of case (criminal or civil), judicial proceedings, issued verdicts, type of plaintiff, and the extent of illegal encroachments on national lands.

Results: The results indicate that the number of criminal cases is approximately three times that of civil cases. The Natural Resources Department was the plaintiff in most cases. Furthermore, approximately two-thirds of the issued verdicts remained unimplemented, while some cases had no clearly documented outcomes. Illegal encroachments varied considerably in terms of area and were distributed across different parts of the county. These findings highlight significant challenges in judicial proceedings and the enforcement of legal decisions concerning natural resource protection.

Conclusions: The existence of judicial laws alone is insufficient to ensure the effective protection of natural resources. Their effectiveness depends on stronger coordination between judicial and executive institutions, addressing legal inconsistencies and gaps, raising stakeholder awareness, and strengthening enforcement mechanisms. Moreover, improving monitoring systems and adopting modern technologies can contribute to detecting and preventing violations, enhancing law enforcement, and promoting good natural resource governance.

Cite this article: Yousefi khanghah, S; & Hosseini, H .(2026). Investigating the Effect of Judicial Laws on Natural Resources Governance in Baghmalek County. *Natural Resources Governance*, 3 (3), 143-159. https://doi.org/10.22059/jnrg.2026.419994.1123

© The author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Tehran Press.
DOI: https://doi.org/10.22059/jnrg.2026.419994.1123

Introduction

Natural resources, including rangelands, forests, deserts, etc., play a fundamental and unique role in human life. In the last century, unprincipled exploitation, urbanization, agriculture, industry, and other human activities have led to the increasing destruction of these resources. And one of the most important tools for protecting natural resources is the establishment and implementation of judicial laws. The multiplicity of laws related to natural resources and environmental crimes, the existence of inconsistencies, legal conflicts, and the lengthy judicial review process have challenged the effectiveness of these laws. Judicial laws can determine the ownership and use rights of rangelands. For example, the policy of nationalizing Iranian rangelands was one of the interventions that changed the rules in the rangeland management system and left undesirable consequences. A review of the literature indicates that the success of conservation policies does not depend only on legal frameworks, but also requires the active participation of local stakeholders and the promotion of social capital. Given the importance of the role of judicial laws in the protection and restoration of rangelands and the challenges in their implementation, examining the effectiveness of these laws can pave the way for providing appropriate solutions to promote sustainable management and conservation of rangeland resources.

Method

The purpose of this research is to investigate the effectiveness of judicial laws in preventing the occurrence of related crimes and to examine the role of the public in cooperating with judicial authorities to implement laws and rulings related to natural resources (forests and rangelands) in Baghmalek County, Khuzestan Province. Geographically, this county is located at 49 degrees 28 minutes to 50 degrees 7 minutes east longitude and 31 degrees 12 minutes to 31 degrees 43 minutes north latitude, and its area is about 180,000 hectares. Baghmalek County is a mountainous region consisting of the Badrangan Mountains in the north and the Zarrin and Divaneh Mountains in the south. Baghmalek County, with its favorable climate and soil conditions, has a suitable environment for animal husbandry and agriculture. The most important vegetation in the region is oak and maple, and in some areas there are sturdy cypresses. For this purpose, 88 judicial cases in 29 parcel in Baghmalek County were examined and the status of the cases was analyzed in terms of scope and frequency, criminal and legal, stage of proceedings, verdict issued, type of plaintiff, and illegal occupation of national lands.

Results

The results showed that 76.1 percent of the cases of natural resource violations in Baghmalek County were criminal and 23.9 percent were civil. The results indicate that criminal cases are about three times more common than legal cases, which indicates the existence of more serious violations, inconsistencies between agencies, or legal weaknesses. Two main types of plaintiffs have been identified in the cases: the Natural Resources Department and the public. In 93.2 percent of the cases, the Natural Resources Department was the plaintiff. The Natural Resources Department has filed cases against the landowners in cases such as the seizure of national lands and construction on them, cutting down trees, charcoal kilns, logging, and uprooting rangeland plants and has sent them to the judicial authorities. In most legal cases, the Natural Resources Department is the plaintiff, about two-thirds of the cases have been ruled on but have not been implemented, and in a number of cases there is no clear result. The results showed that the average area of illegal occupation of national lands is about 0.444651 hectares with a standard deviation of 0.9022335, which means a high variation in the size of illegal occupations, in other words, some occupations are very small and others are very large. This characteristic shows that the occupations of national lands are not distributed evenly and uniformly, so that the

smallest recorded occupation is only 18 square meters (0.0018 hectares) and the maximum area of occupied national lands is 1.5 hectares. Illegal occupations are very diverse in terms of scope and are scattered in different parts of the county.

Conclusions

The impact of judicial laws on the conservation of natural resources is an important issue in natural resource management, and in order to prevent the recurrence of violations, efforts should be made to strengthen relations between executive and judicial institutions, strengthen laws related to the conservation of natural resources, raise awareness and educate stakeholders, and intensify and update penalties for violations. Also, ensuring property rights and sustainable exploitation, increasing local community participation in the management and conservation of natural resources (rangelands and forests), continuous monitoring of the implementation of laws, and the use of modern technologies can be helpful. By implementing these solutions, it is hoped that we will see an improvement in the situation of natural resources in Baghmalek County while reducing legal cases in the future. Currently, a noticeable gap exists between modern technologies and natural resource governance; this gap acts as a barrier to overseeing the implementation of natural resource laws. Adequate oversight and the utilization of modern technologies will facilitate the establishment of good governance within the country's natural resources sector.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

CRediT authorship contribution statement

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

The authors declare that they have not used AI and AI-assisted technologies in this research.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

Ethical considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Data availability statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

We would like to thank the Natural Resources Department of Baghmalek County, Khuzestan Province, for providing the required information. Also the authors would like to thank anonymous reviewers for their valuable suggestions in manuscript revision.

حکمرانی منابع طبیعی

شاپا الکترونیکی: ۷۱۸۳-۳۰۶۰

Journal Homepage: https://jnrg.ut.ac.ir/

بررسی تأثیر قوانین قضایی در حکمرانی منابع طبیعی شهرستان باغملک

شهرام یوسفی خانقاه[۱] ✉ و ابوذر حسینی[۲]

۱. نویسنده مسئول، بخش تحقیقات جنگل‌ها و مراتع، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان آذربایجان شرقی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، تبریز، ایران. رایانامه: sh.yousefi@areeo.ac.ir

۲. گروه مرتع و آبخیزداری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه صنعتی خاتم‌الانبیای بهبهان، بهبهان، ایران. رایانامه: abhosseini@gmail.com

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۵/۱۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۶/۲۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۲۹

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۷/۰۱

کلیدواژه‌ها:
باغملک،
جنگل،
حکمرانی،
قوانین قضایی،
مرتع.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر قوانین قضایی بر حفاظت از منابع طبیعی (جنگل‌ها و مراتع) در شهرستان باغملک استان خوزستان انجام شده است. این پژوهش با تمرکز بر وضعیت پرونده‌های قضایی مرتبط با تخلفات و تصرفات غیرقانونی اراضی ملی، در پی ارزیابی میزان اثربخشی قوانین و موانع موجود در اجرای آن‌هاست.

روش پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها، ۸۸ پرونده قضایی مربوط به ۲۹ پلاک در سطح شهرستان باغملک بررسی شد. پرونده‌ها بر اساس شاخص‌هایی شامل وسعت و فراوانی، نوع پرونده (کیفری و حقوقی)، مرحله دادرسی، آرای صادرشده، نوع شاکی و میزان تصرفات غیرقانونی اراضی ملی مورد بررسی و تجزیه‌وتحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد تعداد پرونده‌های کیفری حدود سه برابر پرونده‌های حقوقی است. همچنین، اداره منابع طبیعی در بیشتر پرونده‌ها به‌عنوان شاکی حضور داشته است. حدود دوسوم آرای صادرشده اجرا نشده‌اند و در برخی پرونده‌ها نیز نتیجه مشخصی ثبت نشده است. تصرفات غیرقانونی اراضی ملی از نظر وسعت تنوع قابل‌توجهی داشته و در نقاط مختلف شهرستان پراکنده بوده‌اند. این یافته‌ها نشان‌دهنده چالش‌های موجود در فرایند رسیدگی قضایی و اجرای احکام مرتبط با حفاظت از منابع طبیعی است.

نتیجه‌گیری: اثربخشی قوانین قضایی در حفاظت از منابع طبیعی صرفاً به تدوین قوانین محدود نمی‌شود، بلکه اجرای مؤثر آن‌ها به هماهنگی میان نهادهای اجرایی و قضایی، رفع تعارض‌ها و خلأهای قانونی، آموزش ذی‌نفعان و تقویت ضمانت‌های اجرایی نیاز دارد. همچنین، توسعه نظارت و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین می‌تواند به شناسایی و کنترل تخلفات، بهبود اجرای قوانین و ارتقای حکمرانی منابع طبیعی کمک کند.

استناد: یوسفی خانقاه، شهرام؛ و حسینی، ابوذر (۱۴۰۵). بررسی تأثیر قوانین قضایی در حکمرانی منابع طبیعی شهرستان باغملک. *حکمرانی منابع طبیعی*، ۳ (۳)، ۱۴۳-۱۵۹. https://doi.org/10.22059/jnrg.2026.419994.1123

ناشر: انتشارات دانشگاه تهران.

© نویسندگان.

مقدمه

منابع طبیعی اعم از مراتع، جنگل‌ها، بیابان و... نقشی اساسی و بی‌بدیل در حیات بشر دارد. با این حال بهره‌برداری بی‌رویه، توسعه کشاورزی، صنعتی شدن، شهرنشینی و سایر فعالیت‌های انسانی، موجب تخریب روزافزون این منابع شده و ضرورت مدیریت و حفاظت مؤثر از آنها را افزایش داده است (خاتونی و کلاهی، ۱۴۰۰). یکی از مهم‌ترین ابزارهای حفاظت از منابع طبیعی، تدوین و اجرای قوانین و مقررات قضایی کارآمد است. با وجود تعدد قوانین مرتبط با منابع طبیعی و جرایم محیط‌زیستی، وجود ناهماهنگی‌ها، تعارض‌های قانونی و طولانی بودن فرایند رسیدگی قضایی، اثربخشی این قوانین را با چالش مواجه کرده است (اکبرآبادی، ۱۳۹۶). از سوی دیگر، گسترش جرایم محیط‌زیستی در سطوح ملی و بین‌المللی، توجه روزافزون پژوهشگران و سیاستگذاران را به ضرورت تقویت نظام حقوقی و سیاست‌های حمایتی در حوزه منابع طبیعی جلب کرده است (میروحیدی و مظلوم، ۱۳۹۸).

اجرای مؤثر قوانین قضایی، نظارت بر بهره‌برداری‌های غیرمجاز، تعیین حقوق و مسئولیت‌های بهره‌برداران و حمایت از مشارکت جوامع محلی، از مهم‌ترین راهکارهای قانونی برای حفاظت و احیای مراتع به‌شمار می‌رود (احمدی، ۱۴۰۰). حکمرانی مشارکتی سبب ایجاد و تقویت روابط بین ذی‌نفعان مختلف و اصلاح دیدگاه از بالا به پایین در مدیریت عرصه‌های منابع طبیعی می‌شود و سرمایه اجتماعی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اجتماعی تأثیرگذار بر حکمرانی مشارکتی منابع طبیعی است (قربانی و همکاران، ۱۳۹۸). افزون بر این، پیشگیری و مقابله با جرایم علیه منابع طبیعی مستلزم به‌کارگیری همزمان راهکارهای کیفری و غیرکیفری است تا ضمن کاهش تخریب، زمینه مدیریت پایدار این منابع فراهم شود (رحمت‌آبادی و احمدی، ۱۳۹۷). انصاری و همکاران (۱۳۸۷) نشان دادند فراهم بودن زمینه‌های زیستی، تولیدی و اقتصادی، حضور اقوام کوچنده، دامداری، قطع و برداشت منابع و تغییر کاربری اراضی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تخریب منابع طبیعی هستند. این یافته‌ها نشان می‌دهد مدیریت پایدار منابع طبیعی مستلزم توجه همزمان به ویژگی‌های اکولوژیکی، شرایط اقتصادی و الگوهای معیشتی بهره‌برداران است. بخش قابل‌توجهی از پژوهش‌ها بر نقش قوانین، سیاست‌ها و نظام‌های مدیریتی در حفاظت از مراتع و منابع طبیعی متمرکز بوده‌اند. زهدی و همکاران (۱۳۹۷) دریافتند که قوانین موجود نتوانسته‌اند از تخریب مراتع جلوگیری کنند و در برخی موارد موجب تضعیف نظام‌های سنتی مدیریت مراتع نیز شده‌اند، بدون آنکه سازوکار مدیریتی کارآمدی جایگزین آنها شود. بدون وجود سرمایه اجتماعی بین افراد حکمرانی منابع طبیعی به‌معنای واقعی تحقق نخواهد یافت و مدیریت منابع طبیعی با اعمال قدرتی یک‌سویه در تصمیم‌گیری باقی خواهد ماند (قربانی و همکاران، ۱۳۹۷). مطالعات بیانگر آن است که صرف تدوین قوانین برای حفاظت از منابع طبیعی کافی نیست و اثربخشی آنها به کیفیت اجرا، هماهنگی نهادی و انطباق با شرایط اجتماعی و محیطی وابسته است. اجرای صحیح قوانین، ایجاد نهادهای نظارتی کارآمد و استفاده از ظرفیت و تجربیات جوامع محلی می‌تواند نقش مهمی در حفاظت و احیای مراتع ایفا کند، در این خصوص ساختار برنامه‌ریزی متناسب با الینوم استروم می‌تواند به حکمرانی منابع طبیعی کمک کند که متکی بر حکمرانی اجتماعات محلی، غیرمتمرکز و برآمده از تعاملات اجتماعی در دل یک فرایند یادگیری اجتماعی است که جایگزینی تحلیل‌های قطعی بالا به پایین می‌شود (متوسلی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین احمدی (۱۴۰۰) بر ضرورت بهره‌گیری همزمان از ابزارهای کیفری و غیرکیفری برای پیشگیری از تخریب منابع طبیعی تأکید کرد. از سوی دیگر، فیروز محمودی جانکی و رحیم عسکری کمهری (۱۳۹۹) با رویکرد جرم‌شناختی، راهکارهایی نظیر فرهنگ‌سازی، به‌روزرسانی و یکپارچه‌سازی قوانین، افزایش ضمانت‌های اجرایی، اصلاح ساختار مدیریت منابع طبیعی و تقویت نظارت بر عملکرد دستگاه‌های مسئول را از مهم‌ترین راهبردهای پیشگیرانه در مقابله با جرائم مرتبط با منابع طبیعی معرفی کردند. آموزش جوامع محلی و ارتقای آگاهی بهره‌برداران موجب اجرای بهتر قوانین و بهبود مدیریت مراتع می‌شود. افزایش شفافیت قوانین، ارتقای آگاهی عمومی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های اجتماعی از عوامل مؤثر بر کاهش تخریب مراتع است. مشارکت جوامع محلی و تقویت نهادهای محلی می‌تواند اثربخشی اجرای قوانین حفاظتی و برنامه‌های احیای مراتع را به‌طور قابل‌توجهی افزایش دهد. توجه به توافق‌های بین‌المللی و همسویی قوانین داخلی با آنها می‌تواند به ارتقای کیفیت نظام حقوقی حفاظت از محیط‌زیست و مراتع منجر شود، همچنین عابدی سروستانی و شهرکی (۱۴۰۱) با بررسی نگرش

کارکنان یگان حفاظت از جنگل‌ها دریافتند ارتقای نگرش محیط زیستی کارکنان از طریق آموزش‌های ضمن خدمت و بازآموزی می‌تواند کارایی نظام حفاظت از منابع طبیعی را افزایش دهد.

پایین بودن سطح آگاهی بهره‌برداران، مشکلات فنی، اقتصادی، مدیریتی و اجتماعی، همچنین بهره‌برداری بی‌رویه از مهم‌ترین عوامل تخریب مراتع شمال چین است و توجه به ابعاد اجتماعی و اقتصادی در مدیریت مراتع مهم است (هو و آزادی[1]، ۲۰۱۰)، همچنین فعالیت‌های انسانی، تغییرات اقلیمی و فقر روستایی از عوامل اصلی جنگل‌زدایی و تخریب منابع طبیعی در مناطق روستایی نیجریه هستند (آیلو[2] و همکاران، ۲۰۱۴). پژوهش‌های مختلف نقش قوانین و نظام‌های حقوقی را در حفاظت و احیای مراتع برجسته کرده‌اند. تلفیق قوانین محلی و سنتی با قوانین رسمی می‌تواند مدیریت پایدار مراتع را تقویت کند، هرچند اثربخشی این قوانین به کیفیت اجرا، هماهنگی نهادی و آگاهی جوامع محلی وابسته است، همچنین نقش قوانین حفاظت از محیط زیست، به‌ویژه حقوق مالکیت و دسترسی به منابع طبیعی، در حفاظت از مراتع مؤثر است. اجرای مؤثر قوانین و وجود سازوکارهای نظارتی قوی، حفاظت و احیای مراتع را در کشورهای توسعه‌یافته بهبود می‌بخشد. از منظر پیامدهای محیط‌زیستی، جارسو[3] (۲۰۱۹) گزارش کردند که کاهش پوشش گیاهی، گسترش خشکسالی و توسعه گونه‌های نامطلوب، موجب تشدید تخریب مراتع، تهدید معیشت جوامع محلی و افزایش فشار بر جنگل‌های حفاظت‌شده در منطقه بوم‌گردی بیل اتیوپی شده است.

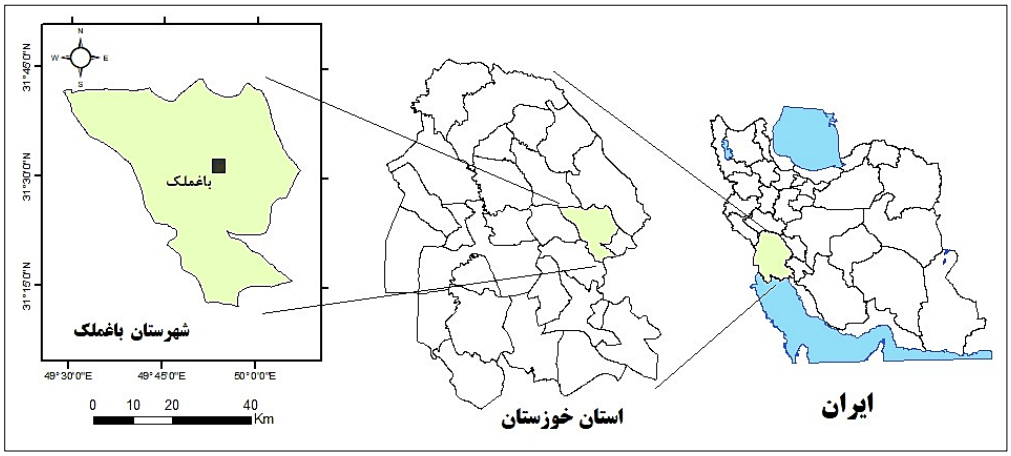
قوانین قضایی می‌توانند حقوق مالکیت و استفاده از مراتع را تعیین کنند. برای مثال سیاست ملی شدن جنگل‌ها و مراتع یکی از مداخله‌هایی بود که سبب تغییر قواعد در نظام مرتع‌داری شد و پیامدهای نامطلوبی به جا گذاشت. عمده آثار نامطلوب ملی شدن مراتع ناشی از سلب حق مالکیت و مدیریت بهره‌برداران بوده، از این رو ضروری است قواعد سطوح مختلف در نظام مرتع‌داری و در ادامه ساختار اجتماعی و اقتصادی تغییر کند که لازمه آن اصلاح قانون است (باقری نصرآبادی و همکاران، ۱۴۰۱). مرور منابع بیانگر آن است که موفقیت سیاست‌های حفاظتی تنها به چارچوب‌های قانونی وابسته نیست، بلکه مستلزم مشارکت فعال ذی‌نفعان محلی و ارتقای سرمایه اجتماعی است. با توجه به اهمیت نقش قوانین قضایی در حفاظت و احیای مراتع و چالش‌های موجود در اجرای آنها، بررسی اثربخشی این قوانین می‌تواند زمینه‌ساز ارائه راهکارهای مناسب برای ارتقای مدیریت پایدار و حفاظت از منابع مرتعی باشد. هدف این تحقیق بررسی میزان تأثیر قوانین قضایی در پیشگیری از وقوع جرایم مرتبط و بررسی نقش مردم در همکاری با مراجع قضایی برای اجرای قوانین و احکام صادره مرتبط با منابع طبیعی در شهرستان باغملک است.

روش پژوهش

شهرستان باغملک در شرق استان خوزستان است. این شهرستان از نظر جغرافیایی در ۴۹ درجه ۲۸ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۷ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۲ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۴۳ دقیقه عرض شمالی واقع شده و مساحت آن حدود ۱۸۰۰۰۰ هکتار است (شکل ۱). شهرستان باغملک از شمال با شهرستان‌های ایذه و مسجدسلیمان و ایذه، از غرب با شهرستان‌های هفتکل و رامهرمز، از شرق با شهرستان‌های دزپارت و صیدون، از جنوب شرقی با شهرستان بهمئی استان کهگیلویه و بویراحمد همسایه است. شهرستان باغملک منطقه‌ای کوهستانی به‌شمار می‌رود که از کوه‌های بادرنگان در شمال و کوه‌های زرین و دیوانه در جنوب تشکیل شده است. شهرستان باغملک با داشتن شرایط آب‌وهوایی و خاک مساعد زمینه مناسبی برای دامداری و کشاورزی دارد. مهم‌ترین پوشش گیاهی منطقه را بلوط و افرا تشکیل می‌دهند و در بعضی مناطق سروهای تنومندی وجود دارد، همچنین انواع مختلف گیاهان مرتعی علوفه‌ای و گیاهان دارویی و صنعتی مثل گل‌گاوزبان، کرفس، خاکشیر و گون کتیرا در این منطقه می‌روید. آب‌وهوای باغملک معتدل است. بیشترین درجه حرارت در مرکز این شهرستان در تابستان‌ها به ۴۲ درجه بالای صفر و کمترین آن در

[1] Ho and Azadi
[2] Aliyu
[3] Jarso

زمستان‌ها به صفر درجه می‌رسد. میزان باران سالانه این شهرستان به‌طور متوسط ۵۰۰ میلی‌متر است (اداره هواشناسی استان خوزستان، بدون تاریخ).

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی شهرستان باغملک

پژوهش حاضر به‌منظور بررسی تأثیر پرونده‌های قضایی در حوزه منابع طبیعی شهرستان باغملک به روش شیوه توصیفی – تحلیلی انجام شد. ابتدا اطلاعات موجود در همه پرونده‌های قضایی اداره منابع طبیعی شهرستان باغملک در بازه زمانی ۱۴۰۲–۱۳۹۸ که به تشکیل پرونده در محاکم قضایی منجر شده، جمع‌آوری شد. با مطالعه و بررسی پرونده‌های قضایی موجود در بایگانی اداره منابع طبیعی شهرستان باغملک، نوع تخلف‌ها و حوزه‌های حقوقی و کیفری، رأی صادرشده در مرحله دادرسی آنها در بازه زمانی ۱۴۰۲–۱۳۹۸، همچنین انواع تخلفات مندرج در پرونده‌ها مشخص شد (جدول ۱)، سپس داده‌های جمع‌آوری‌شده طبقه‌بندی‌شده به‌منظور تجزیه‌وتحلیل آماده و تجزیه‌وتحلیل داده با استفاده از نرم‌افزارهای Excel v2016 و SPSS v25 انجام شد.

جدول ۱. تخلفات مندرج در پرونده‌های منابع طبیعی

ماده	موضوع ماده
ماده ۴۸	حمل چوب و زغال
ماده ۴۲	قطع درختان
ماده ۴۶	کت‌زنی درخت
ماده ۴۷ تبصره ۲	چرای دام غیرمجاز
ماده ۴۷	آتش‌سوزی
ماده ۵۵	تصرف اراضی ملی از قبیل ساخت‌وساز و شخم اراضی ملی

یافته‌ها

تجزیه‌وتحلیل تأثیر قوانین قضایی در حفظ و احیای مراتع شهرستان باغملک نه‌تنها به درک بهتر چالش‌ها و فرصت‌های موجود کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به توسعه سیاست‌های مؤثر در این زمینه منجر شود و به بهبود شرایط محیط‌زیست و اقتصادی این منطقه کمک کند. مشخصات ۸۸ پرونده‌های قضایی در ۲۹ پلاک در سطح شهرستان باغملک بررسی شد و نتایج نشان داد پلاک ۱/۴۵ با ۴۲ پرونده بیشترین تعداد پرونده را دارد و حدود ۴۷/۷ درصد پرونده‌ها را به خود اختصاص داده است (جدول ۲) و این منطقه بیشترین مشکلات یا تخلفات در حوزه منابع طبیعی را دارد. پلاک‌های ۱، ۶۴/۳۲/۱۰، ۱۵ و ۱۸ فقط دارای یک پرونده هستند. این مناطق مشکلات کمتری در زمینه منابع طبیعی دارند و می‌توانند به‌عنوان نمونه‌ای از مدیریت موفق در این حوزه در

نظر گرفته شوند. نتایج توزیع پرونده‌های قضایی در شهرستان باغملک نشان داد در حالی که چند پلاک (برای مثال، پلاک ۱/۴۵) دارای تعداد قابل‌توجهی از پرونده‌ها هستند، بسیاری از پلاک‌ها موارد کمی دارند. این تناقض در توزیع می‌تواند به مسئولان کمک کند روی مناطقی که نیاز به کنترل و نظارت بیشتری دارند، تمرکز کنند.

جدول ۲. مشخصات پرونده‌های قضایی در منابع طبیعی باغملک

ردیف	شماره پلاک مرتع	تعداد پرونده‌ها	درصد از کل
۱	۱	۳	۳/۴
۲	۶۴/۳۲/۱۰	۱	۱/۱
۳	۱۵	۱	۱/۱
۴	۱۷	۸	۹/۱
۵	۱۸	۱	۱/۱
۶	۲۱۵	۱	۱/۱
۷	۲۱۷	۲	۲/۳
۸	۲۲۲	۱	۱/۱
۹	۲۲۶	۲	۲/۳
۱۰	۶۳/۲۴	۱	۱/۱
۱۱	۲۵	۱	۱/۱
۱۲	۲۷	۱	۱/۱
۱۳	۲۹	۱	۱/۱
۱۴	۳	۱	۱/۱
۱۵	۳۴	۲	۲/۳
۱۶	۵۷/۳۴	۱	۱/۱
۱۷	۱/۴۵	۴۲	۴۷/۷
۱۸	۴۶	۱	۱/۱
۱۹	۴۷	۲	۲/۳
۲۰	۴۸	۱	۱/۱
۲۱	۴۹	۲	۲/۳
۲۲	۵۱	۲	۲/۳
۲۳	۵۳	۲	۲/۳
۲۴	۵۴	۱	۱/۱
۲۵	۳۶/۵۵	۱	۱/۱
۲۶	۶۰	۲	۲/۳
۲۷	۶۲	۲	۲/۳
۲۸	۱/۶۶	۱	۱/۱
۲۹	۷۰	۱	۱/۱
	جمع کل	۸۸	۱۰۰

نتایج نشان داد ۷۶/۱ درصد پرونده‌ها کیفری و ۲۳/۹ درصد حقوقی است (جدول ۳). یعنی در نوع کیفری با تقدیم شکوائیه که منجر به مجازات از نوع حبس یا اعاده به وضع سابق، رفع تصرف و جزای نقدی بوده اما در نوع حقوقی با تقدیم دادخواست منجر به مجازات از نوع خلع ید، قلع و قمع و پرداخت خسارت شده است. نتایج نشان داد بخش اعظم پرونده‌ها در این منطقه به نقض‌های کیفری مربوط می‌شود. به عبارت دیگر، بیش از سه‌چهارم پرونده‌ها به مسائل کیفری ارتباط دارند که نشان‌دهنده وجود مشکلات جدی در این حوزه است. این موضوع می‌تواند به این معنا باشد که مسائل حقوقی مرتبط با منابع طبیعی در باغملک کمتر از مسائل کیفری مورد توجه قرار می‌گیرند، یا اینکه مردم کمتر به دنبال پیگیری حقوقی در این زمینه هستند.

جدول ۳. پرونده‌ها براساس کیفری و حقوقی

ردیف	نوع پرونده	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	کیفری	۶۷	۷۶/۱	۷۶/۱
۲	حقوقی	۲۱	۲۳/۹	۱۰۰
	جمع کل	۸۸	۱۰۰	

بر اساس نتایج ۶۴/۸ درصد آرا در مرحله بدوی صادر شده‌اند، به عبارت دیگر بیشترین تعداد آرا در مرحله اول دادرسی صادر شده است. این مرحله نقش مهمی در فرایند قضایی دارد، همچنین می‌تواند به‌معنای کارایی سیستم قضایی در رسیدگی به پرونده‌ها در مراحل اولیه باشد. ۳۵/۲ درصد آرا در مرحله تجدیدنظر صادر شده‌اند (جدول ۴) که نشان می‌دهد بخشی از موارد به بررسی و ارزیابی دقیق‌تر در مراحل بعدی دادرسی نیاز داشته‌اند و در نهایت به صدور رأی قطعی منجر شده‌اند. این موضوع می‌تواند به این معنا باشد که تعداد پرونده‌هایی که به مرحله تجدیدنظر می‌رسند، نسبتاً کم است، یا اینکه آرا در مرحله بدوی به‌طور کلی مورد قبول طرفین قرار می‌گیرد. این اطلاعات می‌تواند به مسئولان و نهادهای قضایی کمک کند روند دادرسی را بهبود بخشند و از افزایش کارایی و عدالت در صدور آرا اطمینان حاصل کنند، همچنین این تحلیل نشان می‌دهد نیاز به افزایش دقت در مراحل تجدیدنظر دادرسی و اعمال رویه‌های مناسب برای تضمین عدالت و صحت در صدور رأی‌ها وجود دارد.

جدول ٤. آرای صادر شده براساس مرحله دادرسی

ردیف	مرحله دادرسی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	بدوی	۵۷	۶۴/۸	۶۴/۸
۲	تجدیدنظر	۳۱	۳۵/۲	۱۰۰
	جمع کل	۸۸	۱۰۰	

در پرونده‌ها دو نوع شاکی اصلی شامل اداره منابع طبیعی و مردم مشخص شده‌اند. در ۹۳/۲ درصد پرونده‌ها اداره منابع طبیعی شاکی بوده است. اداره منابع طبیعی در مواردی ازجمله تصرف اراضی ملی و ساخت‌وساز در آن، قطع درخت، کوره زغال، کت‌زنی و ریشه‌کن کردن گیاهان مرتعی علیه متصرفین پرونده تشکیل داده و به مراجع قضایی ارسال کرده است که نشان می‌دهد در بیشتر پرونده‌های مرتبط با منابع طبیعی نهادهای دولتی و سازمان‌های متولی شکایت کرده‌اند و از سوی دیگر تنها در ۶/۸ درصد پرونده‌ها مردم علیه اداره منابع طبیعی شکایت داشته‌اند (جدول ۵).

جدول ۵. پرونده‌های قضایی بر اساس شاکی

ردیف	شاکی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	اداره	۸۲	۹۳/۲	۹۳/۲
۲	مردم	۶	۶/۸	۱۰۰
	جمع کل	۸۸	۱۰۰	

نتایج نشان داد ۶/۸ درصد از پرونده رأی نامشخص دارد که این عدم شفافیت در بخشی از پرونده‌ها را نشان می‌دهد و ممکن است این وضعیت به‌دلیل دسترسی نداشتن به اطلاعات کافی یا وجود شرایط خاصی در پرونده‌ها باشد. این عدم شفافیت می‌تواند بر ایجاد اطمینان و اعتماد عمومی تأثیر منفی بگذارد و در برخی پرونده‌ها یا نیاز به بررسی بیشتر باشد. در ۲۱/۶ درصد پرونده‌ها رأی صادرشده اجرا شده است، یعنی پرونده‌ها به مرحله اجرا درآمده و به نتیجه رسیده‌اند. اجرایی شدن پرونده‌ها می‌تواند نشانه‌ای از فعالیت‌های مؤثر اداره منابع طبیعی در اجرای قوانین باشد، اما نسبت به کل پرونده‌ها این درصد پایین و بیانگر این است که تعداد

کمی از رأی‌ها به مرحله اجرای واقعی رسیده‌اند، اما هنوز نیاز به توجه بیشتری دارند. در ۷۱/۶ درصد پرونده‌ها رأی صادرشده اجرا نشده است (جدول ۶) که این تعداد نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از پرونده‌ها در حالت تعلیق یا عدم اجرایی باقی مانده است. این موضوع می‌تواند دلایلی از قبیل عدم همکاری طرفین، مشکلات قانونی، یا نبود منابع کافی برای اجرای حکم را منعکس کند و این نسبت نگران‌کننده است، زیرا نشان می‌دهد ظرفیت قانونی و اجرایی برای ساماندهی به مسائل مربوط به منابع طبیعی کافی نیست.

جدول ٦. پرونده‌های قضایی براساس رأی صادرشده

ردیف	رأی صادرشده	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	نامشخص	۶	۶/۸	۶/۸
۲	اجراشده	۱۹	۲۱/۶	۲۸/۴
۳	اجرانشده	۶۳	۷۱/۶	۱۰۰
	جمع کل	۸۸	۱۰۰	

درمجموع برای ۳۹/۱۲۹۳ هکتار از راضی ملی به‌دلیل تصرفات غیرقانونی پرونده تشکیل شده که نشان می‌دهد حجم قابل‌توجهی از تصرفات است که لزوم توجه به مدیریت و حفاظت از این منابع ملی را نمایان می‌کند. میانگین مساحت تصرفات غیرقانونی نشان می‌دهد به‌طور متوسط هر تصرف از اراضی ملی حدود ۰/۴۴۴۶۵۱ هکتار با انحراف معیار ۰/۹۰۲۲۳۳۵ است که این مقدار به معنی تنوع بالایی در اندازه تصرفات غیرقانونی است. به عبارت دیگر، برخی تصرفات بسیار کوچک و برخی دیگر بسیار بزرگ هستند. این مشخصه نشان می‌دهد تصرفات اراضی ملی به‌صورت یکسان و یکنواخت توزیع نشده‌اند، به‌گونه‌ای که کمترین تصرف ثبت‌شده تنها ۱۸ مترمربع (۰/۰۰۱۸ هکتار) بوده که نشان می‌دهد وجود تصرفات غیرقانونی کوچک در منطقه و حداکثر مساحت تصرف‌شده از اراضی ملی ۵/۱ هکتار است (جدول ۷). این مقدار بیانگر آن است که برخی تصرفات به اندازه‌ای بزرگ هستند که ممکن است تأثیرات قابل‌توجهی بر منابع طبیعی و محیط‌زیست داشته باشند. توجه به این مقدار می‌تواند به شناسایی و مدیریت تصرفات بزرگ کمک کند.

جدول ۷. آماره تصرفات اراضی ملی

ردیف	آماره	مساحت (هکتار)
۱	حداقل مساحت	۰/۰۰۱۸
۲	میانگین	۰/۴۴۴۵۶۱
۳	حداکثر	۵/۱
۴	انحراف معیار	۰/۹۰۲۲۳۳۵
۵	مجموع	۳۹/۱۲۹۳

بحث و نتیجه‌گیری

شهرستان باغملک دارای منابع طبیعی غنی است. این شهرستان با آب‌وهوای متنوع و خاک حاصلخیز، بستر مناسبی برای فعالیت‌های دامداری و کشاورزی فراهم کرده است، اما تخریب و بهره‌برداری ناپایدار از این منابع، تهدیدی جدی برای سلامت اکوسیستم و معیشت جوامع محلی به‌شمار می‌آید. طبق نتایج این تحقیق، شناسایی پلاک‌های پرمشکل می‌تواند به نهادهای قضایی و دولتی کمک کند منابع و تلاش‌های خود را به‌طور مؤثرتری متمرکز کنند، همچنین توجه به پلاک‌هایی که تعداد پرونده‌های کمتری دارند، می‌تواند به تحلیل دلایل موفقیت این مناطق در مدیریت منابع طبیعی کمک کند. توزیع نابرابری پرونده‌های تخلف در پلاک‌های مورد مطالعه می‌تواند به مسئولان کمک کند بر پلاک‌هایی که دارای پرونده‌های بیشتری هستند، تمرکز بیشتری داشته باشند و در راستای بهبود مدیریت منابع طبیعی و کاهش تخلفات در این مناطق اقدام کنند. در این تحقیق پلاک ۱/۴۵ دارای

بیشترین تعداد پرونده است که با نتایج علینژاد و همکاران (۱۴۰۱) همخوانی دارد. این موضوع نشان می‌دهد توزیع پرونده‌های قضایی در مدیریت منابع طبیعی به‌طور قابل‌توجهی نابرابر است. برخی مناطق با تعداد زیادی پرونده مواجه‌اند، در حالی که مناطق دیگر با پرونده‌های کمتری درگیرند، این نابرابری می‌تواند به ضعف‌های مدیریتی و مشکلات خاص هر منطقه مربوط باشد. در نواحی با کمترین مشکلات، می‌توان گفت مدیریت منابع طبیعی در این نواحی موفق بوده و شاید به بررسی‌های بیشتری برای شناسایی عوامل موفقیت نیاز باشد. براساس نتایج حاصله، بیش از دوسوم از پرونده‌های قضایی شهرستان باغملک کیفری است و به نظر می‌رسد این شهرستان با چالش‌های جدی در زمینه‌های نقض قوانین منابع طبیعی مواجه است. این موضوع بیانگر این است که به سیاستگذاری، نظارت و بهبود وضعیت اجرایی نیاز مبرم وجود دارد. نتایج این تحقیق با نتایج نوروزی و همکاران (۱۴۰۱) که بیان کردند اگرچه حقوق کیفری محیط‌زیست و منابع طبیعی در کشور از لحاظ تعدد و تنوع قوانین، تا حدودی توانسته موضوعات مرتبط را پوشش دهد، هم از منظر تشتت سیاست تقنینی، عدم پیش‌بینی مکانیسم‌های اجرایی متناسب و مقتضی و هم از منظر عدم رفع برخی ایرادهای قانونی همچون مقید بودن جرم محیط‌زیستی به نتیجه در دستیابی کامل به اهداف توسعه پایدار موفق نبوده است. کم بودن تعداد پرونده‌های حقوقی می‌تواند به ناآگاهی مردم از حقوق خود یا تمایل نداشتن به پیگیری قضایی در این زمینه اشاره داشته باشد. بر اساس نتایج، بیشترین تعداد آرا در مرحله بدوی صادر شده است، در حالی که مرحله تجدیدنظر درصد کمتری را به خود اختصاص داده است. این موضوع نشان می‌دهد بهبود فرایندهای دادرسی در مرحله بدوی می‌تواند به کاهش نیاز به تجدیدنظر و افزایش کیفیت آرا منجر شود. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد در حوزه منابع طبیعی شهرستان باغملک، نهادهای دولتی و اداره‌های مربوطه نقش عمده‌ای در ایجاد و پیگیری پرونده‌های قضایی دارند. با توجه به وظایف قانونی دستگاه‌های اجرایی متولی منابع طبیعی، نهادهای دولتی و اداره‌های مرتبط ازجمله سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری، از مهم‌ترین بازیگران در تشکیل، پیگیری و طرح دعاوی قضایی مرتبط با اراضی ملی و منابع طبیعی به‌شمار می‌روند. موضوع به‌دلیل وجود قوانین خاص و نظارت‌های شدید بر منابع طبیعی است. بر اساس نتایج بیشترین تعداد پرونده‌ها به شکایات اداره‌ها مربوط می‌شود، در حالی که شکایات مردمی بسیار کم است. این اطلاعات می‌تواند به مسئولان کمک کند در زمینه آگاهی‌بخشی به مردم و تشویق آنها به مشارکت در حفاظت از منابع طبیعی اقدامات بیشتری انجام دهند، همچنین توجه به این موضوع می‌تواند به بهبود فرایندهای قضایی و افزایش همکاری بین اداره‌ها و مردم منجر شود. با توجه به وضعیت اجرایی آرای صادرشده، وضعیت قضایی پرونده‌های منابع طبیعی در باغملک نیاز به توجه و بهبود دارد. نسبت بالای پرونده‌های اجرانشده می‌تواند نشان‌دهنده مشکلات جدی در سیستم قضایی یا کمبود منابع برای اجرای مؤثر احکام باشد، همچنین نداشتن شفافیت در برخی پرونده‌ها می‌تواند به عدم اعتماد عمومی منجر شود. توجه به پرونده‌های «نامشخص» می‌تواند به شفافیت بیشتر در پرونده‌ها و بهبود عملکرد قضایی بینجامد. کمترین تصرف ثبت‌شده تنها ۱۸ مترمربع (۰/۰۰۱۸ هکتار) است که از وجود تصرفات غیرقانونی کوچک در منطقه است و حداکثر مساحت تصرف‌شده از اراضی ملی ۵/۱ هکتار است این مقدار بیانگر آن است که این اطلاعات برای تعیین سیاست‌ها و اقدام‌های مرتبط با حفاظت از اراضی ملی و مدیریت بهتر منابع طبیعی بسیار حائز اهمیت است. تصرفات غیرقانونی اراضی ملی در شهرستان باغملک صورت یکسان و یکنواخت توزیع نشده و از نظر مساحت دارای تنوع و پراکندگی است. به عبارتی از نظر وسعت دیگر برخی تصرفات بسیار کوچک و برخی دیگر بسیار بزرگ هستند. نتایج این تحقیق با سایر تحقیقات (کلاهی و همکاران، ۲۰۲۳؛ عبداله‌زاده و همکاران[1]، ۲۰۲۱) مطابقت دارد که دریافتند تصرفات اراضی ملی دارای تنوع و پراکندگی قابل‌توجهی هستند. این موضوع می‌تواند به‌دلیل شکاف اجرا در حکمرانی منابع طبیعی باشد. سرمایه اجتماعی سبب توانایی جامعه در مواجهه با چالش‌ها و بهبود شرایط زندگی اعضای آن می‌شود (قربانی و همکاران، ۱۴۰۴) وقتی ارتباطات، شبکه‌ها، اعتماد، نیازمندی‌ها و نظام‌های مشارکتی در میان بهره‌برداران منابع طبیعی تضعیف شود مطمئناً شدت تخریب نیز افزایش می‌یابد. برخی از تصرفات به اندازه‌ای بزرگ هستند که ممکن است تأثیرات قابل‌توجهی بر روی منابع طبیعی و محیط زیست داشته باشند. توجه ویژه به تصرفات بزرگ می‌تواند به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان

[1] Abdollahzadeh

کمک کند استراتژی‌های مؤثری برای مدیریت و حفاظت از اراضی ملی تدوین کنند. قوانین قضایی می‌توانند با تعیین و تأکید بر حقوق مالکیت، به حفاظت از منابع طبیعی کمک کنند. تحقیقات نشان داده است تعریف واضح مالکیت موجب می‌شود کاربران نگران از تصرفات غیرمجاز، به استفاده پایدار از اراضی خود تشویق شوند. افزون بر این، استفاده از مجازات‌های جدی برای افرادی که به تخریب مراتع می‌پردازند، می‌تواند به کاهش این نوع تخلفات کمک و به‌عنوان عامل بازدارنده عمل کند. همکاری و هماهنگی بین دستگاه‌های قضایی و اجرایی در حفظ منابع طبیعی مؤثر است. قوانین باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که این هماهنگی را تسهیل کنند، همچنین تأکید بر این نکته ضروری است که قوانین و مقررات به‌تنهایی کافی نیستند و باید با برنامه‌های آموزشی و آگاهی‌رسانی همراه شوند تا ذی‌نفعان با اهمیت حفظ منابع طبیعی آشنا شوند.

به‌طور کلی بررسی پرونده‌های قضایی در منابع طبیعی شهرستان باغملک نشان داد پرونده‌های از نوع کیفری حدود سه برابر پرونده‌های حقوقی است و این بیانگر وجود تخلفات جدی‌تر، ناهماهنگی بین دستگاه‌ها یا ضعف‌های قانونی است. در بیشتر پرونده‌های قضایی اداره منابع طبیعی شاکی است. حدود دوسوم پرونده‌ها آرای صادر شده اجرا نشده است و در تعدادی از پرونده‌ها نتیجه مشخصی وجود ندارد. تصرفات غیرقانونی از نظر وسعت بسیار متنوع و در نقاط مختلف شهرستان پراکنده است. تأثیرگذاری قوانین قضایی بر حفظ منابع طبیعی به‌عنوان یک موضوع مهم در مدیریت منابع طبیعی است و برای جلوگیری از تکرار تخلفات باید تلاش کرد ضمن تقویت روابط بین نهادهای اجرایی و قضایی، تقویت قوانین مرتبط با حفاظت از منابع طبیعی، آگاهی‌رسانی و آموزش ذی‌نفعان، مجازات‌ها برای تخلفات تشدید و به‌روزرسانی شود، همچنین تأمین حقوق مالکیت و بهره‌برداری پایدار، افزایش مشارکت جامعه محلی در مدیریت و حفاظت از منابع طبیعی (مراتع و جنگل‌ها)، نظارت مستمر بر اجرای قوانین و استفاده از فناوری‌های نوین می‌تواند کمک‌کننده باشد، به‌خصوص در حال حاضر فاصله و شکاف محسوسی میان فناوری‌های نوین و حکمرانی منابع طبیعی دیده می‌شود و خلأ موجود از موانع نظارت بر اجرای قوانین منابع طبیعی است. وجود نظارت کافی و استفاده از فناوری‌های نوین به استقرار حکمرانی خوب در بخش منابع طبیعی کشور کمک می‌کند. با اجرای این راهکارها، امید است ضمن کاهش پرونده‌های قضایی در آینده شاهد بهبود وضعیت منابع طبیعی در شهرستان باغملک باشیم.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این تحقیق هیچ‌گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمامی نویسندگان در مفهوم‌سازی مقاله و نگارش پیش‌نویس‌های اولیه و بعدی، سهمی برابر داشته‌اند.

اعلامیه هوش مصنوعی مولد و فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی در فرایند نگارش

نویسندگان اعلام می‌کنند که در این تحقیق از هوش مصنوعی مولد و فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی استفاده نشده است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت کرده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

بیانیه دسترسی به داده‌ها

داده‌های پژوهش حاضر از طریق درخواست از نویسندگان قابل دسترسی است.

سپاسگزاری

از اداره منابع طبیعی شهرستان باغملک استان خوزستان به‌خاطر ارائه اطلاعات مورد نیاز و از داوران محترم به‌خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

منابع

احمدی، ا. (۱۴۰۰). جایگاه و نقش سیاست جنایی قضایی کیفری و غیرکیفری در حمایت از منابع طبیعی (از دیدگاه قضات با مطالعه میدانی). مجلس و راهبرد، ۲۸(۱۰۷)، ۳۱–۵۸. https://doi.org/10.22034/mr.2021.4030.4035 .

اداره کل هواشناسی خوزستان. (بی‌تا). آمار و اطلاعات هواشناسی. https://khzmet.ir/rha .

اکبرآبادی، ب. (۱۳۹۶). ناکارآمدی سیاست جنایی ایران در برخورد با جرائم منابع طبیعی. انتشارات کتاب آوا.

انصاری، ن.، سیداخلاقی‌شال، س.، و قاسمی، م. (۱۳۸۷). عوامل اجتماعی–اقتصادی مؤثر در تخریب منابع طبیعی کشور و سهم آن‌ها در تخریب. تحقیقات مرتع و بیابان ایران، ۱۵(۴)، ۵۰۸–۵۲۴. https://ijrdr.areeo.ac.ir/article_104402.html?lang=fa .

باقری نصرآبادی، م.، چیت‌سازیان، ع.، و یاوری، و. (۱۴۰۱). بررسی تطبیقی نظام حکمرانی مراتع در ایران قبل و بعد از مصوبه ملی شدن مراتع: کاربستی از قواعد حقوق مالکیت در مدل تحلیل نهادی الینور آسترم. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۴(۲)، ۵۴۵–۵۶۱ . https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.310995.1008180

خاتونی، ن.، و کلاهی، م. (۱۴۰۰). بررسی نقش و کارکرد مراتع در زمینه آب. فصلنامه آب و توسعه پایدار، ۸(۲)، ۹۱–۱۰۴ . https://doi.org/10.22067/jwsd.v8i2.1004

رحمت‌آبادی، ص.، و احمدی، ا. (۱۳۹۷). سیاست جنایی قضایی غیرکیفری در حمایت از منابع طبیعی. مطالعات فقهی و فلسفی، ۹(۳۶)، ۷–۳۳. https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1757042 .

زهدی، م.، ارزانی، ح.، جوادی، س.، جلیلی، ع.، و خورشیدی، غ. (۱۳۹۷). بررسی اثربخشی قوانین و مقررات مرتع‌داری در ایران. تحقیقات مرتع و بیابان ایران، ۲۵(۴)، ۸۹–۹۱۰. https://doi.org/10.22092/ijrdr.2019.118622 .

عابدی سروستانی، ا.، و شهرکی، م. (۱۴۰۱). تحلیل نگرش کارکنان یگان حفاظت از جنگل‌ها به پارادایم جدید زیست‌محیطی (مطالعه موردی: استان گلستان). جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، ۳۳(۱)، ۱–۱۸. https://doi.org/10.22108/gep.2021.122142.1284 .

علینژاد، ع.، عباسی، ا.، اسماعیلی، م.، و نبی‌پور، م. (۱۴۰۱). سیاست جنایی ایران در برابر جرایم علیه منابع ملی زیست‌محیطی. نشریه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۵(۱۲)، ۳۰۰۹–۳۰۳۰. http://www.magiran.com/p2603203 .

قربانی، م.، گرکانی، س. ا.، حمیدی، م.، امیری، س.، و رحیمی، م. (۱۴۰۴). ارزیابی سرمایه اجتماعی اجتماعات محلی در راستای حکمرانی سرزمین (منطقه مورد مطالعه: شهرستان تفتان). نشریه علمی‌پژوهشی مرتع و آبخیزداری، ۷۸(۱)، ۱۷–۲۷ . https://doi.org/10.22059/jrwm.2024.291226.1759

قربانی، م.، آخوندی، م.، میرشمسی، ه.، و موسوی‌نیا، س. (۱۳۹۸). ارزیابی سرمایه اجتماعی درون‌گروهی در راستای استقرار حکمرانی مشارکتی منابع طبیعی (منطقه مورد مطالعه: شهرستان ابرکوه، استان یزد). مرتع و آبخیزداری (منابع طبیعی ایران)، ۷۲(۴)، ۱۰۳۷–۱۰۴۷ . https://sid.ir/paper/373664/fa

قربانی، م.، عوض‌پور، ل.، یوسفی، م.، و حیدری کهنعلی، ص. (۱۳۹۷). ارزیابی خصوصیات ساختاری سرمایه اجتماعی شبکه ذی‌نفعان محلی در راستای حکمرانی مشارکتی منابع طبیعی (منطقه مورد مطالعه: شهرستان سرایان، استان خراسان جنوبی). نشریه علمی‌پژوهشی مرتع و آبخیزداری، ۷۱(۱)، ۲۴۱–۲۵۲. https://doi.org/10.22059/jrwm.2017.203990.995 .

محمودی جانکی، ف.، و عسکری کمهری، ر. (۱۳۹۹). تحلیل جرم‌شناختی تخریب جنگل و تصرف منابع طبیعی با رویکرد پیشگیرانه (مورد مطالعه: استان کهگیلویه و بویراحمد). رهیافت پیشگیری از جرم، ۳(۲)، ۴۳–۷۲. https://ensani.ir/fa/article/470021 .

متوسلی، م.، بیگی هرچگانی، ا.، و فرمهینی فراهانی، ب. (۱۳۹۹). کاربرد نهادگرایی الینور استروم در برنامه‌ریزی توسعه. پژوهش‌های برنامه و توسعه، ۱(۳)، ۱۰–۳۵. https://doi.org/10.22034/pbr.2020.109231 .

میروحیدی، و.، و مظلوم، م. (۱۳۹۸). چالش‌های مبارزه با جرایم زیست‌محیطی در سیاست کیفری ایران. در اولین کنفرانس چالش‌های زیست‌محیطی با تأکید بر پسماندهای پلاستیکی. https://civilica.com/doc/977806 .

نوروزی، ح.، پروین، م.، و پورنوری، م. (۱۴۰۱). بررسی قلمرو حقوق کیفری جرایم سبز در تطبیق با اهداف توسعه پایدار (SDG17). پژوهش‌های محیط زیست، ۱۳(۲۵)، ۳۶۱–۳۷۸. https://doi.org/10.22034/eiap.2022.158596

References

Abdollahzadeh, G., Azadi, H., Sharifzadeh, M. S., Jahangir, L., Janečková, K., Sklenička, P., Tan, R., & Witlox, F. (2021). Landholders' perception of conversion of steep lands to orchard schemes: Land use policy implications in North Iran. *Land Use Policy*, 102, Article 105205. https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.105205

Abedi Sarvestani, A., & Shahraki, M. R. (2022). Analysis of forest guard staff's attitudes towards the new environmental paradigm: Case study of Golestan Province. *Geography and Environmental Planning*, 33(1), 1–18. (In Persian). https://doi.org/10.22108/gep.2021.122142.1284

Ahmadi, A. (2021). The role of judicial criminal policies in protecting natural resources (Based on the viewpoints of judges). *Majlis & Rahbord*, 28(107), 31–58. (In Persian). https://doi.org/10.22034/mr.2021.4030.4035

Akbarabadi, B. (2017). Iran's criminal policy inefficiency in dealing with natural resource offenses. Ava Book. (In Persian).

Aliyu, A., Modibbo, M. A., Medugu, N. I., & Ayo, O. (2014). Impacts of deforestation on socio-economic development of Akwanga, Nasarawa State. *International Journal of Science, Environment and Technology*, 3(2), 403–416. http://www.ijset.net/journal/266.pdf

Alinezhad, A., Abbasi, A., Esmaeli, M., & Nabipour, M. (2023). Iran's criminal policy against crimes against national environmental resources. *Iranian Journal of Political Sociology*, 5(12), 3009–3030. (In Persian). https://www.magiran.com/paper/2603203/

Ansari, N., Seyed Akhlaghi Shal, S. J., & Ghasemi, M. H. (2009). Determination of socio-economic factors on natural resources degradation of Iran. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 15(4), 508–524. (In Persian). https://ijrdr.areeo.ac.ir/article_104402.html?lang=en

Bagheri Nasrabadi, M., Chitsazian, A., & Yavari, V. (2022). A comparative study of rangeland governance in Iran before and after the rangeland nationalization enactment: Property rights rules application related to Elinor Ostrom's institutional analysis model. *Human Geography Research Quarterly*, 54(2), 545–561. (In Persian). https://doi.org/10.22059/jhgr.2021.310995.1008180

Ghorbani, M., Akhundi, M., Mirshamsi, H., & Moussavi Nia, S. H. (2019). Assessment of bonding social capital for establishment of collaborative governance of natural resources (Case study: Abarkuh district, Yazd Province). *Journal of Range and Watershed Management*, 72(4), 1037–1047. (In Persian). https://sid.ir/paper/373664/en

Ghorbani, M., Avazpour, L., Yosefi, M., & Heydari Kohanali, S. (2018). Appraising the structural characteristics of social capital of local beneficiaries' network in keeping with collaborative natural resource governance (Pilot: Sarayan County, South Khorasan Province). *Journal of Range and Watershed Management*, 71(1), 241–252. (In Persian). https://doi.org/10.22059/jrwm.2017.203990.995

Ghorbani, M., Garakani, S. A., Hamidi, M., Amiri, S., & Rahimi, M. (2025). Evaluation of the social capital of local communities in line with the governance of the land (Study area: Taftan County). *Journal of Range and Watershed Management*, 78(1), 17–27. (In Persian). https://doi.org/10.22059/jrwm.2024.291226.1759

Hekmatnia, M. (2022). National savings in freshwater consumption in Iran by virtual water imports (A case study on cereals). *Water and Environment Journal*, 36(4), 656–666. https://doi.org/10.1111/wej.12805

Ho, P., & Azadi, H. (2010). Rangeland degradation in North China: Perceptions of pastoralists. *Environmental Research*, 110(3), 302–307. https://doi.org/10.1016/j.envres.2009.12.007

Hoekstra, A. Y., & Chapagain, A. K. (2011). The water footprint assessment manual: Setting the global standard. Earthscan.

Kedu, A. (2019). Causes and effects of rangeland degradation in the lowland districts of the Bale Eco-Region, Southeastern Ethiopia. *Journal of Rangeland Science*, 9(3), 259–276. https://oiccpress.com/jrs/article/view/2706

Khatoony, N., & Kolahi, M. (2021). Investigation of the role and function of rangelands in water resources. *Journal of Water and Sustainable Development*, 8(2), 91–104. (In Persian). https://doi.org/10.22067/jwsd.v8i2.1004

Khuzestan Province Meteorological Department. (n.d.). *Meteorological statistics and information*. (In Persian). https://khzmet.ir/rha/

Kolahi, M., Jannatichenar, M., Davies, K., & Hoffmann, C. (2023). Legal conflicts among natural resources stakeholders in Iran. *British Journal of Middle Eastern Studies*, 50(1), 160–179. https://doi.org/10.1080/13530194.2021.1945429

Mahmoudi Janaki, F., & Askari Kamhari, R. (2020). Criminological analysis of forest destruction and natural resource appropriation with a preventive approach (Case study: Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Province). *Journal of Crime Prevention Approach*, 3(2), 43–72. (In Persian). https://ensani.ir/fa/article/470021/

Molden, D., Oweis, T., Steduto, P., Bindraban, P., Hanjra, A., & Kijne, J. (2010). Improving agricultural water productivity: Between optimism and caution. *Agricultural Water Management*, 97(4), 528–535. https://doi.org/10.1016/j.agwat.2009.03.023

Motvaseli, M., Beigi, E., & Farmahini Farahani, B. (2020). Application of Elinor Ostrom's institutionalism in development planning. *Journal of Program and Development Research*, 1(3), 10–35. (In Persian). https://doi.org/10.22034/pbr.2020.109231

Mirvahidi, V., & Mazloum, M. (2019). Challenges of combating environmental crimes in Iran's criminal policy. In Proceedings of the 1st Conference on Environmental Challenges with Emphasis on Plastic Waste. University of Tehran. (In Persian). https://civilica.com/doc/977806

Natural Resources and Watershed Management Organization. (n.d.). [Title of the specific page or document]. https://frw.ir/en

Nouroozi, H., Parvin, M. R., & Pournouri, M. (2022). Investigating the scope of the criminal law of green crimes in compliance with the goals of sustainable development (SDG17). *Journal of Environmental Research*, 13(25), 361–378. (In Persian). https://doi.org/10.22034/eiap.2022.158596

Qasemipour, E., & Abbasi, A. (2019). Virtual water flow and water footprint assessment of an arid region: A case study of South Khorasan province, Iran. *Water*, 11(9), Article 1755. https://doi.org/10.3390/w11091755

Rahmatabadi, S., & Ahmadi, A. (2018). Non-criminal judicial policy in the protection of natural resources. *Jurisprudential and Philosophical Studies*, 9(36), 7–33. (In Persian). https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1757042